

II

No, allà tot era molt diferent. Allà hi havia la Pura, l'Encanijao, els *carajillos*, els tovallons bruts i aquelles bestioletes.

Les bestioles foren el que més sobtà la Isabel. Quan anaven a veure la tia i s'asseien davant d'una taula prenent la grosella amb sífó i els cafès, no n'havia vista mai cap. Però, quan va viure al bar, ja en va trepitjar la primera vegada d'entrar a la cuina.

Era una peça quadrada i no massa gran, que rebia la llum per una alta finestra enreixada. Dos prestatges plens de pots i olles, la vella taula de fusta, una cadira, l'aigüera greixosa i una gran cuina econòmica, molt escrostonada, constituïen tot el parament. La Pura, ajudanta del cuiner, hi trastejava gairebé tot el dia. Era una andalusa xerraire i afectuosa, d'uns quaranta anys, pengim-penjam com un fardot. Tenia al seu càrrec la neteja del menjador, de la cuina i del departament que els unia. També li tocava preparar les taules dels dinars i conservar els coberts nets i lluents. S'escarxofava bé per terra, amb les cames eixancarrades, i els fregava amb blanc d'Espanya i un drap brut. A la banda dreta posava el pilot per netejar i, a l'esquerra, els que ja estaven fets. I aquelles bestioletes s'hi passejaven pel damunt.

A més de les que corrien per terra, n'hi havia pels fongs, al volt de l'aigüera, per la cuina econòmica quan

estava freda, pels intersticis d'una vella taula de fusta que havia estat blanca, pels marcs de les portes i de la finestra, pels volts de la nevera i per dintre dels caixons de gasoses i cerveses.

Eren de dues menes, petites i grosses. Però s'avenien i no es barallaven, com fan les formigues de races diferents. Mes no eren formiguetes ni s'hi assemblaven; el nom d'aquells animalons rodonets i aixafats, la Isabel no el va saber mai. Quan la Pura se'n sentia algun pel clatell l'esclafava amb un cop de mà, quan li pujaven comes amunt els espolsava amb el drap dels coberts. Però ni ella ni la tia ni l'Encanijao no feien gaire cas d'aquella circulació contínua d'insectes.

L'Encanijao era el cuiner. Es deia Alberto però es deixava anomenar Encanijao per tothom, sense enfadar-se, i això que no tenia pas bon geni. Era la Pura qui l'havia batejat així, amb aquest nom representatiu de la seva poca prestància baronívola. Tenia pel volt de trenta anys i era desnerit, rossenc, amb un bigotet retallat i aigualit que se li confonia amb el to esblaimat de la pell. Quan no renegava, estossejava. Si estava de bon humor, arribava a somriure amb un somriure esbiaixat, i aleshores es veia més clarament que els seus ulls eren petits, blaus i tristos. Quan s'enfadava se li posaven acerats com dues puntes d'agulla i deixava anar les paraules més feridores. Però la tia Milagros el sabia mantenir a ratlla, i l'Encanijao no havia gosat plantar-li cara mai. Guardava els

menyspreus i les paraules dures per a la Pura i per a aquella dona que el venia a buscar una estona cada tarda. No hi era casat, però es barallaven igual que si ho fossin.

Es treia la feina de les mans amb rapidesa. En el bar se servia també menjar, i les deu o dotze taules del menjador s'omplien a l'hora de dinar, especialment quan hi anaven els tractants de Llotja. Així que arribava, pels volts de les deu, el cuiner es treia l'americana, es posava el davantal blanc, encenia la cuina i feia la salsa mare. Aquesta salsa consistia en un sofregit picant i fort de tomàquets, alls, cebes, pebre i julivert. Quan en tenia una bona cassola, l'Encanijao ja es veia salvat. La salsa mare era una mena de columna vertebral de totes les menges, tant li servia per als calamars com per als peixos a la llauna, com per als macarrons, com per als arrossos. La salsa i una bona olla d'aigua calenta, i ja teniu l'home a punt de preparar en mitja hora menjar per a cinquanta comensals. En Pep del bar Tomàs, però, no s'hi deixava enganyar, i sempre que venia a dinar demanava un bon bistec amb patates; no estava per salses. Era cambrer i de les salses en sabia tots els secrets.

La tia encarregà a la Isabel —que feia molt bona lletra— que escrivís amb blanc d'Espanya els menús a les dues pissarres: la de fora i la del menjador. Al principi, la noia s'enredava amb els noms dels plats. Agafava paper i llapis i anava a la cuina perquè l'Encanijao li dictés els d'aquell dia. Però sovint el cuiner no estava per brocs, i abans que la nena tingués temps de posar-s'hi bé i d'apartar amb la mà un parell de bestioletes del damunt

de la taula, ell ja havia anomenat tres o quatre menges de raig.

—¿Quin nom ha dit? Per favor —feia ella, encara ben educada—, no ho he entès bé...

—«Calamars a la romana»... —grunyia l'Encanijao com si mastegués un reneç.

Una altra feina important de la Isabel era servir begudes darrere del taulell. I també, a l'hora de l'aglomeració, ajudar un xic a les taules i fer els cafès a la cafetera automàtica.

No hi havia mai prou tovallons nets. La nena s'esgarrifava quan veia que la tia, així que un client acabava de dinar, recollia el tovalló que havia fet servir i el plegava, curiosament, posant-lo a la rastellera dels que eren nets; de vegades, inclús amb algun granet d'arròs encastat.

Els cafès constituïen un altre problema, perquè no eren cafès de cafè sol sinó barrejat amb malta. No era fàcil encertar la justa proporció de cada cosa i que els cafès semblessin cafè cafè. I la tia també feia combinacions amb les ampolles de licor: tirava conyac del de granel a les ampolles encetades de Soberano, i feia passar gat per llebre.

Aquells recaders que venien a dinar els dimecres i els dissabtes s'empassaven com bresques els conyacs combinats. Un dia que la tia no hi era, la Isabel els encetà una ampolla de Soberano.

El d'Aiguafreda —un home fort i cepat, de mitjana edat— s'adonà a l'acte del canvi.

—Ep, noia! Em sembla que ens enredes! Això no és Soberano!

—Sí senyor, sí —protestà la Isabel—, acabo d'obrir l'ampolla ara mateix.

—Humm! No ho veig prou clar! Ta tia ens el dóna d'aquell, ¿veus? —digué l'home, assenyalant una ampolla mig buida del segon prestatge—. Té, té, no el vull, aquest! Omple'm una copeta d'aquell que et dic.

La Isabel li serví el Soberano adulterat i el recader d'Aiguafreda se'n llepà els bigotis.